

hatnánk. Az ASTRA néhai kölyökcsapatából a Peharcz házaspár, a bábtervező Ősz Szabó Antónia, a Hollós fiúk (kik közül László vörös diplomával végzett később Prágában, s több szép bábfilmet rendezett a televízióban), a Pannónia filmstúdió animátor-rendezője Zoltán Annamária, Bodoky Laci, a legújabbak közül a televíziós Ősz Szabó Zoltán nála kezdték megszeretni a bábozást. Közös kalandjuk volt a Csalogány utcai műhely bábkészítő gyakorlata, s a híres ASTRA előadások, a legendás *Philemon és Baucis*, még Koós Ivánékkal, majd a 60-as években a kölyökcsapat marionett játéka a *Bűvészinás*, mellyel a TV Ki mit tud? döntőjéig jutottak, s megoszlott az ország Bóbita illetve ASTRA pártra. (Bár itt végül alulmaradtak, számos külföldi országot ismertek meg együtt, később.)

A hazai és külföldi fesztiválszereplések mellett rendszeresen felléptek, pl. a CSILI majálisokon, s számos jótékonyági rendezvényen is, súlyosan sérült, beteg gyerekek öröme, egyházi intézményekben.

1972-ben, a Charleville Mezieres-i Nagy UNIMA fesztiválon szereplésük az első nagy világbábozás bevezető élmény volt, s a 2001-es Magdeburgi Világbábofesztivál amatőr szekciójának a magyar résztvevője is (a közben többször megújult) ASTRA lett.

Meghívásukkal Magdeburgba a nemzetközi szakma elsősorban Vízvári László emberi, vezetői értékeit, töretlen ívű, fáradhatatlan alkotói pályáját, a magyar palettán az ASTRA folyamatos, igényes jelenlétét ismerte el.

Laci bácsi számos bábstanfolyamot, nyári tábort is ve-

zetett, pedagógusok seregeinek adta tovább a gyakorlatban a bábkészítés fortélyait, a megvilágított papírdoboztól a kombinált paravánokig.

Két ízben adatott meg vele dolgoznom: az általam először szervezett, 1983-as árny-tanfolyamon a Csiliben, ahol balladákat dolgoztunk fel, miközben háromféle árny-típust ismertünk meg. Szentirinyai Laci a *Júlia szép leányt*, a Nánásky házaspár a *Dimnyelapó öndögöt*, a pedagógiai főiskola csapata *Háry János* világvégi, színes sárkányviadalt alkotta újra, Laci bácsi segítő, de sosem ránehézkedő, partner-pedagógusi jelenlétében.

1986-ban Balatonalmádiban pedig – ugyancsak B. kategóriás, ún. szintentartó táborban a színes, kínai árnyak készítését, mozgatását, s a sziluetjtétek trükkjeit árulta el, adta tovább, Lázár Ervin mesékre komponálva.

Személyesen tanúsíthatom hát, kiváló, lelkes, önfeláldozó tanár.

Máig vezeti az ASTRA-t. Számomra kedves rendezései:

A *Don Quijote*-t láttam először tőlük, a CSILI-ben, igen kedves emlékem, akár a bájós *Bartók Gyermekjátékok*, a *Bábcirkusz* – e híres, hosszú életű marionett-show, *Az állatok farsangja* árny-kavalkádja, a *Varázsfuvola* papírszínháza, a templomi bábjátékok sora.

A Csokonai díjhoz őszintén, melegen gratulálunk, s további alkotó éveket, sikereket kívánunk erőben, egészségben!

Tömörny Márta

VÍZVÁRI, A BÚBÁJOS BÁBOS

Szemközt az V. kerületi önkormányzat épületével, a tér peremén állt a Vágó fivérek tervezte szecessziós Nemzeti Szalon. Mielőtt még előzékenyen 1960-ban helyet csináltak volna lebontásával a 15-ös autóbussznak: 1956 őszén váratlan művészi meglepetéssel egy frissiben megalakult marionett rajongók csoportja – az Aurora együttes – bemutatta itt Bartók táncjátékának, *A fából faragott királyfinak* bábváltozatát, egy műsorban Haydn *Philemon és Baucis* című egyfelvonásos operájával, ami eredetileg is bábszínpadra született, de nem a szocialista realista művészettel dacolva, hanem Esterházy Miklós herceg eszterházi bábszínháza számára azon alkalomból, hogy Mária Terézia császárnő leányai és fia társaságában látogatást tett 1773-ban.

A két finom bábjáték esztétikai szenzáció volt. Nyomukat csupán a gyorsan bekövetkező történelmi vihar sodorta el. Valamint azt a művelődéspolitikai szenzációt is, hogy az Aurora együttes nem állami szerveződés, hanem úgynevezett „szövetkezeti színház” volt. Mint az újságok hírlelték: a Múzeum u. 19. számú iskolaépületben alapította meg Vízvári László tanár, Balogh Beatrix írónő, valamint Koós Iván műegyetemi tanársegéd. Harminc

diák, mémök, szigorló orvostanhallgató, tanár, képzőművész és muzikus volt a szövetkezet tagja. Évtizede nem volt és majd nem is lesz önszerveződésű társadalmi összefogás anélkül, hogy valamelyik hivatalos szervezet legalább formálisan ne támogatta volna.

Marionettbábukkal játszani bábszínházat, ha nem is esztétikai ellenforradalom, legalábbis a szocialista realizmus eredményeivel elégedetlen revizionizmus. A nagy szovjet bábszínházi példa a benyúlós bábokat és a vajang-rendszert részesítette előnyben. A zsinórokon függő bábokhoz főúri kastélybeli bábszínházak képzelet tapadt. Az egykorú, földszintes eszmerendszer talán azt is kifogásolta, hogy a bábokat fölülről irányítják a zsinórok. Akárha a fából faragott személyek egy bábszínház feletti mindenható irányításában hinnének, s tagadnák az ember irányította, testközelezi zsák- és vajangbábozás humanizmusának elsőbbségét.

Mi hozta össze a bábösszeesküvőket a Múzeum utca 19.-ben?

Üres zeneterem fogadta be őket. Csak nemrégiben lett róla tudomásom, hogy ez a Lenin Intézet hátsó traktusa volt akkoron. Akkoriban kapta vissza – Nagy Imre júniu-

A SZAKMA ÜNNEPEI

si kormányprogramját követően – a piarista rend. Az első emeleti folyosóról lebontották Lenin gipszszobrát. Azt sem tudtam, hogy Vízvári, ez a tiszta mosolyú, mindig serény és mindenkiel szívélyes tanár szerzetes volt.

Vagyis egy piarista paptanár vezetésével az alighogy visszanyert piarista gimnázium hátsó traktusában forralták ki és próbálták az orosz-szovjet bábszínház kizárólagosságával perbe szálló bábcsoportosulást.

Vízvári László tanári pályáját Debrecenben kezdi meg. Az V. osztály vezetőjeként a Sárkány őrs tagjaival eljátszatja Arany Rózsa és *Ibolyá*jának dramatizálását. Bábszínpadra viszi a János vitézt. Békési professzortól könyvjóváírással kap egy kimustrált esztergapadot. Azon maga készíti a bábokat és a díszleteket. Mindmáig üzemben tartja esztergapadját a Csalogány utcai Astra bábműhelyben. Debreceni bábszínházában tojás a belépti díj. Hankiss János lefordítja a 24 színből álló János vitézt franciára, hogy kijussanak vele a franciaországi Cserkész Világtalálkozóra 1947-ben. Velük megy a professor harmadéves egyetemista fia, Hankiss Elemér is. Ő játssza a János vitéz boszorkányát.

A piarista rendet államosítják. Vízvári László Endrődön lesz káplán, segédlelkész. Aratni megy a Viharsarokban. Ebből politikai vihar támad. Az a vád, hogy egy pap tönkreteszi a termést. Az endrődi plébánián ismét bábszínházat szervez. 1951-ben Sík Sándor rendfőnök behívja biológia-földrajz tanának. Mindmáig hét évfolyamot vitt érettségiig. Magyarországon vendégszerepel azután Skupa professor prágai bábszínháza, Milos Kirschnerrel játsszák Spejbl és Hurvinek marionett-bábjeleneteit. Vízvárit megragadja a marionett. Elhatározzák, hogy a Piarista Gimnázium Múzeum utcai zenetermében marionettszínházat kezdeményeznek. Határ Győző első felesége, Prágai Piroska Vízvári unokatestvére. Balogh Beatrix akkoriban a rokon Koós Ivánék Moszkva téri lakásában albérlő. Véletlen verődnek össze az esztétikai összeesküvők, akik Koós nagybátyjának, Hamvas Bélának agytornájára gyűlnek össze, de marionettet találnak. Elkészítik első produkciójukat – *Csodatévő ócska ecset* –, zenei anyagot a kínai nagykövetségtől kapnak. Őt autóval érkeznek azután a bemutatóra a kínai diplomaták. Szelíd elnézéssel szemlélik: mint képzeli el az európai ember a kínait. Elkészítik két változatban is a Fából faragott királyfit. A második variáns kerül bemutatásra az Erzsébet (akkor: Engels) téri Nemzeti Szalonban Marek Vera, a szemorvos Marek Péter, Gruber Hugó és Urbán Gyula a közreműködők között. Oláh Gusztáv is megnézi Bartók-előadásukat, biztatást kapnak tőle. Az Aurora átalakul Astra bábegyűttessé.

1959-ben kirakják a szűrüket. Különböző kerületekben keresik helyüket. Az V. kerület művészeti csoportjaként megvethetik lábukat. Így kerülnek be a „kockás terembe”. Nevét onnan nyeri, hogy talaja keramitkockákkal kirakott. A XIX. kerületben művészeti osztályvezető Horváth István áthelyezi őket a pesterzsébeti Csili művelődési házba, ami a Csillagocská becenév rövidített alakja.

Negyven éve a pesterzsébeti Vasas Művelődési Otthonban egy piarista paptanár vezeti a munkás kultúrotthon bábkerét. A Csili fizeti a Csalogány utcai lakásbérletet, azt a lakást, amelyben meghalt az előző lakó: Szokolay Béla bábos. Itt van a bábműhelyük, itt készítik a díszleteket, a bábfejeket és a bábtesteket. Negyven éve semmi összeütközése nem volt a hivatalossággal, ha nem tekintjük annak, hogy az első bukaresti bábfesztiválra *A fogoly katonával* nem engedték ki.

Egyéb összeütközése nem volt. Azt mondták Vízvári-nak: ne csináljon vallásos propagandát, és ne csináljon államellenes propagandát. Nem csinált. Szelíd kedvességgel, emberi bájjal, odaadóan faragja-ragasztja a bábokat, forralja a színházi szépségeket, és fáradhatatlanul uszít a jóra.

Nyolcvan felé közeledvén megromlott a hallása. Tanítani nem lehet, ha nem hallja a növendékeit. Le kellett mondania a földrajzról. Felügyelő tanár a Mikszáth téri piarista gimnáziumban. Ott is lakik. Jelenits szobája mellett az első emeleten. Pesthidegkútra jár pasztorációra. Valószínűleg álmában is mosolyog. Oka van rá: egy jól végzett szolgálat derűje tölti el. Vízvári László szeptember 17-én betöltötte 80. életévét.

Tisztelettel köszöntöm.

Molnár Gál Péter

Az írás megjelent Molnár Gál Péter *Bábszínház 1949-1999*. című könyvében. (Szerk.: Balogh Géza; Molnár Gál Péter tanulmányával.) Budapest Bábszínház, 1999. 203. p.

